

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2026-03-24

Närvarande: F.d. justitieråden Karin Almgren och Sten Andersson
samt justitierådet Jonas Malmberg

Ökad insyn i politiska processer

Enligt en lagrådsremiss den 3 mars 2026 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut,
2. lag med bestämmelser om arbetsmarknadsorganisationers bidrag för partipolitiska ändamål,
3. lag om ändring i lagen (2018:90) om insyn i finansiering av partier.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Madeleine Tallbring och Karim Ouahid.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut

2 §

Paragrafen innehåller en definition av begreppet påverkanskommunikation.

I paragrafen skiljs mellan tre typer av påverkanskommunikation:

1. Kontakter för egen räkning
2. Kontakter för annans räkning
3. Råd och stöd till den som har kontakt

I de följande paragraferna knyts olika skyldigheter till juridiska personer och enskilda näringsidkare som bedriver påverkanskommunikation.

Kontakter, råd och stöd som utgör påverkanskommunikation genomförs av fysiska personer (om det inte är fråga om artificiellt genererade meddelanden eller liknande).

Som Lagrådet uppfattar tanken bakom lagförslaget ska fysiska personer som har kontakter eller ger råd och stöd i egenskap av företrädare för en juridisk person inte anses bedriva påverkanskommunikation. I stället är det huvudmannen – den juridiska personen – som bedriver påverkanskommunikationen. Motsvarande gäller om en arbetstagare inom ramen för sin anställning har kontakter eller ger råd och stöd. I sådana fall är det arbetsgivaren som bedriver påverkanskommunikationen.

Arbetsgivaren kan vara en juridisk person eller en enskild näringsidkare.

Det som nu har sagts bör framgå av lagtexten.

Vad som närmare avses med att ha kontakter för egen respektive annans räkning är relativt svårfångat. För tillämpningen av lagen saknar uppdelningen huvudsakligen betydelse; i båda fallen är det ju fråga om påverkanskommunikation. Det finns därför, enligt Lagrådets mening, inte skäl att i definitionen skilja mellan kontakter för egen respektive annans räkning.

På några ställen i lagen finns särskilda regler om påverkanskommunikation som sker för annans räkning. Innebörden av dessa bestämmelser blir tydligare om det där talas om påverkanskommunikation som sker på uppdrag av annan (se nedan om 4, 9 och 11 §§).

I andra stycket anges att påverkanskommunikation som görs för annans räkning (på annans uppdrag) ska utföras "som en tjänst inom ramen för näringsverksamhet". Det framgår inte klart om detta uttryck tillför något. Att inga andra fysiska personer än de som bedriver påverkanskommunikation inom ramen för näringsverksamhet behöver registrera sig eller redovisa sin verksamhet följer av 4 och 8 §§.

Lagrådet föreslår att paragrafen får följande lydelse.

2 §

Med *påverkanskommunikation* avses i lagen att en fysisk eller juridisk person har kontakt med en politisk beslutsfattare eller en medarbetare till en politisk beslutsfattare, i syfte att påverka beredning eller beslut i ett ärende hos riksdagen eller regeringen, för att främja ett visst intresse eller utfall.

Med påverkanskommunikation avses även att på uppdrag ge råd eller stöd till någon som har eller avser att ha sådan kontakt.

Påverkanskommunikationen ska anses bedrivas av en juridisk person eller en enskild näringsidkare om den fysiska person som har kontakten eller ger råd och stöd är

1. företrädare för eller anställd av den juridiska personen eller
2. anställd av den enskilda näringsidkaren och
3. påverkanskommunikationen görs i denna egenskap.

5 §

Av 4 § framgår att en juridisk person eller en enskild näringsidkare som bedriver påverkanskommunikation ska anmäla sig för registrering. I 5 § finns vissa undantag från denna skyldighet.

Ett sådant undantag finns i tredje stycket och avser påverkanskommunikation som ”sker för annans räkning, eller består i att ge råd eller stöd till annan som bedriver sådan kommunikation, när den andra inte är anmälningsskyldig”.

Lagrådet föreslår att lagtextens ”för annans räkning” byts ut mot ”på uppdrag av annan”. Eftersom verksamhet som består i ”att ge råd eller stöd till annan som bedriver sådan kommunikation” är påverkanskommunikation behöver sådan verksamhet inte anges särskilt i paragrafen.

Stycket kan enligt Lagrådet få följande utformning.

Anmälningsskyldigheten enligt 4 § gäller dessutom inte om påverkanskommunikationen sker på uppdrag av annan och denne inte är anmälningsskyldig.

9 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad en redovisning om påverkanskommunikation ska innehålla. I andra stycket anges vad redovisningen ska innehålla om påverkanskommunikationen har skett för annans räkning, eller har bestått i att ge råd eller stöd till annan som bedriver sådan kommunikation.

Lagrådet föreslår att andra stycket får följande lydelse.

Om påverkanskommunikationen har skett på uppdrag av annan ska detta anges i redovisningen. I fråga om uppdragsgivaren ska de uppgifter som framgår av 6 § andra stycket 1 och 2 anges. En registrerad som endast har gett råd eller stöd till annan behöver inte ange de uppgifter som framgår av första stycket 1 och 2.

11 §

I paragrafen anges vissa särskilda uppgifter som ska lämnas i den redovisning om påverkanskommunikation som ska lämnas årligen den 1 februari. Av andra stycket framgår att det i den redovisningen ska lämnas vissa ytterligare uppgifter om "påverkanskommunikation har skett för annans räkning, eller har bestått i att ge råd eller stöd till annan som bedriver sådan kommunikation".

Lagrådet föreslår att andra stycket får följande utformning.

Om påverkanskommunikation har skett på uppdrag av annan ska uppgift även lämnas om omsättningen för sådan verksamhet.

15 §

Paragrafen rör Kammarkollegiets tillsyn. Kammarkollegiet ska genomföra en utredning om "en anmälan från den som uppgifterna rör eller andra omständigheter ger särskild anledning till det". Av författningskommentaren framgår att tanken är att en utredning ska kunna föranledas av att någon hör av sig till Kammarkollegiet eller av att myndigheten på annat sätt uppmärksammas eller själv upptäcker en omständighet som ger anledning till en närmare undersökning.

Det som avses kommer, enligt Lagrådets mening, bättre till uttryck om det i lagtexten anges att Kammarkollegiet ska genomföra en utredning om "inkomna uppgifter eller andra omständigheter ger särskild anledning till det". Uttrycket "anmälan från den som uppgiften rör" synes inte tillföra något, i synnerhet som lagen inte innehåller några särskilda bestämmelser om anmälningar av detta slag.

Förslaget till lag med bestämmelser om
arbetsmarknadsorganisationers bidrag för partipolitiska ändamål

Inledning

En utgångspunkt för lagförslaget är att det är tillåtet för organisationer på arbetsmarknaden att lämna bidrag för partipolitiska ändamål.

Syftet med förslaget anges i 1 § vara att säkerställa att bidrag för partipolitiska ändamål som utgår som en andel av medlemsavgifterna i en organisation på arbetsmarknaden är frivilliga för den enskilda medlemmen. Detta ska enligt lagen åstadkommas genom att en enskild medlem i en sådan organisation ska ha rätt att – om organisationen lämnar bidrag för partipolitiska ändamål – avge en förklaring om att hans eller hennes medlemsavgift inte får användas för sådana bidrag (se närmare 3 §). En organisation på arbetsmarknaden som lämnar bidrag till partipolitiska ändamål ska därför vara skyldig att *de/s* ge en revisor i uppdrag att ta emot och behandla sådana förklaringar, *de/s* kontinuerligt informera sina medlemmar om deras rätt att avge sådana förklaringar *och de/s* sätta ned bidrag som utgår som en andel av medlemsavgifterna proportionellt i förhållande till antalet medlemmar som har avgett förklaringar av detta slag (se närmare 4 §).

Den föreslagna regleringen motsvarar i väsentliga delar en reglering som har funnits i Danmark i drygt 30 år.

Det ankommer enligt 8 kap. 22 § regeringsformen på Lagrådet att granska bland annat hur förslaget förhåller sig till grundlagarna och rättsordningen i övrigt. I det senare ligger också att granska hur förslaget förhåller sig till Sveriges internationella åtaganden. Lagrådet ska även granska om förslaget tillgodoser de syften som har angetts.

Mot denna bakgrund har Lagrådet vid sin genomgång av lagförslaget framför allt granskat om beredningen av ärendet uppfyller regeringsformens krav, om förslaget i övrigt är i överensstämmelse med regeringsformen och Europakonventionen samt om förslaget kan antas tillgodose de angivna syftena.

Beredningen av förslaget

Förslaget överensstämmer väsentligen med ett förslag som 2023 års insynskommitté redovisade i betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52). Att det förslaget togs fram berodde på att det enligt kommitténs direktiv ålåg kommittén att lämna ett sådant förslag. Kommittén kom dock för sin del till slutsatsen att förslaget inte borde genomföras och redovisade det enbart som en del av sina överväganden. Lagrådet noterar att de remissinstanser som yttrade sig i denna del, med ett par undantag, delade kommitténs uppfattning att förslaget inte borde leda till lagstiftning.

Det aktuella förslaget togs i kommitténs betänkande inte upp under rubriken Författningsförslag. Det hade mot den bakgrunden varit önskvärt att regeringen vid remitteringen av betänkandet särskilt hade uppmanat remissinstanserna att yttra sig även i denna fråga. Att så inte skedde kan antas ha bidragit till att enbart ett mindre antal remissinstanser uttalade sig om förslaget. Mot den bakgrunden – och med beaktande av kommitténs egen inställning till förslaget och det huvudsakligen negativa remissutfallet – framstår underlaget för lagförslaget som bräckligt. Beredningskravet i 7 kap. 2 § regeringsformen får emellertid anses vara uppfyllt.

Uppfyller den föreslagna regleringen sitt syfte?

Innan Lagrådet går närmare in på frågan om förslaget uppfyller de angivna syftena med förslaget finns det anledning att något beröra vilka rättsverkningar som är knutna till de föreslagna

bestämmelserna och i synnerhet frågan om vad som händer om reglerna inte följs.

Som redan har berörts innebär lagförslaget att en enskild medlem i en arbetsmarknadsorganisation som lämnar bidrag för partipolitiska ändamål ska ha rätt att avge en förklaring om att hans eller hennes medlemsavgift inte får användas för sådana bidrag. Regleringen innebär att organisationen bland annat ska ge en revisor i uppdrag att ta emot och behandla sådana förklaringar samt sätta ned bidrag som utgår som en andel av medlemsavgifterna proportionellt på visst sätt.

Av lagtexten framgår inte på något sätt vilka rättsverkningar som inträder om en arbetsmarknadsorganisation inte uppfyller sina skyldigheter enligt lagen. Varken lagtext eller allmänmotivering nämner några offentlighetsrättsliga eller straffrättsliga sanktioner eller påföljder. I lagtexten omnämns inte heller några civilrättsliga sanktioner. Däremot sägs det på ett par ställen i allmänmotiveringen att det är fråga om "en rent civilrättslig reglering", dock utan att där lämnas några uppgifter om vilka civilrättsliga rättsverkningar som eventuellt är knutna till regleringen.

Samtidigt tyder vissa uttalanden i lagrådsremissen på att den föreslagna regleringen faktiskt är avsedd att ge upphov till någon slags rättsverkningar mellan organisationen och dess medlemmar och att dessa kommer att kunna göras gällande vid allmän domstol. Det gäller dels de nyss nämnda uttalandena om att regleringen är civilrättslig, dels ett uttalande i konsekvensbeskrivningen om att allmänna domstolar i framtiden kan behöva hantera mål som rör tvister mellan enskilda och organisationer vid tillämpningen av regelverket.

Enligt Lagrådets mening är det dock svårt att se att – såsom lagförslaget är utformat – en organisation skulle kunna åläggas några sanktioner för det fall att den försummar att följa regleringen. Det är också oklart om det är möjligt att genom en talan vid domstol tvinga organisationen att följa lagen. Regleringen framstår därmed i praktiken närmast som en icke-bindande uppförandekod.

Oklarheten kring den föreslagna regleringens rättsverkningar är mycket problematisk ur tre aspekter. För det första är den givetvis ägnad att skapa problem vid tillämpningen. För det andra försvårar den bedömningen av om den begränsning av föreningsfriheten som lagförslaget innebär är proportionerlig och därmed förenlig med Europakonventionen (se nedan under rubriken Föreningsfriheten). För det tredje väcker den tvivel om lagstiftningens ändamålsenlighet.

I avsaknad av klargöranden får lagförslaget uppfattas så att några rättsverkningar inte är kopplade till regleringen. Lagrådet utgår därför i det följande från att bristande uppfyllelse av det nu föreslagna regelverket inte ger upphov till några särskilda rättsverkningar.

Lagrådet övergår därmed till frågan om lagförslaget tillgodoser angivna syften.

I den föreslagna lagtexten anges uttryckligen att lagen syftar till att säkerställa att bidrag för partipolitiska ändamål som utgår som en andel av medlemsavgifterna ska vara frivilliga för medlemmarna.

Enligt Lagrådets mening är den föreslagna regleringen knappast ägnad att, som det står i lagtexten, "säkerställa" att bidrag för partipolitiska ändamål blir frivilliga för medlemmarna. Det följer redan av att reglerna inte är förenade med några sanktioner och att en organisation därför, såvitt Lagrådet kan förstå, saklöst kan avstå från att följa reglerna. Det får i och för sig antas att de flesta organisationer trots detta kommer att anpassa sig till regleringen, om

inte annat därför att motsatsen skulle riskera att ge organisationen dåligt rykte. En sådan anpassning synes emellertid vara ganska enkel att åstadkomma utan att det angivna syftet uppfylls. Såsom lagförslaget är utformat omfattar reglerna om nedsättning av bidragets storlek endast bidrag som är relaterade till medlemsavgifterna, t.ex. 20 kronor per medlem. En organisation med 10 000 medlemmar, som dithills har gett 20 kronor per medlem till ett politiskt parti, kan då kringgå regleringen genom att i stället lämna ett bidrag, fastställt till totalbeloppet 200 000 kronor.

Enligt Lagrådets mening tillgodoser alltså den föreslagna regleringen inte det syfte som pekas ut i lagtexten. För att så ska bli fallet skulle det krävas en mer långtgående och tvingande reglering. En sådan reglering skulle emellertid – som Lagrådet återkommer till under rubriken Föreningsfriheten – med stor sannolikhet stå i strid med Europakonventionen.

Lagrådet noterar vidare att lagförslaget går längre än som krävs för att nå det i lagtexten angivna syftet, dvs. att säkerställa att bidrag för partipolitiska ändamål som utgår som en andel av medlemsavgifterna ska vara frivilliga. Rätten att lämna en förklaring gäller enligt förslaget för enskilda medlemmar i alla arbetsmarknadsorganisationer som lämnar bidrag för partipolitiska ändamål, inte bara de organisationer som lämnar bidrag som utgår som en andel av medlemsavgifterna. Detsamma gäller skyldigheten för en organisation att ge en revisor uppdrag att hantera förklaringarna och att informera om möjligheten att avge en förklaring. Skyldigheten att utse en revisor och att lämna information om möjligheten att avge en förklaring inträder alltså även i situationer där en förklaring inte medför att bidraget ska sättas ned.

Att lagförslaget har fått denna utformning förklaras av att lagen har fler syften än de som anges i lagtexten. Av allmänmotiveringen kan

utläsas att regleringen även syftar till att tillgodose medlemmarnas berättigade intresse av insyn i hur organisationen använder medlemsavgifterna och att ge medlemmar möjlighet att på ett formaliserat sätt ge uttryck för att man motsätter sig att organisationen lämnar penningbidrag till ett visst politiskt parti.

Vid föredragningen har framkommit att det i allmänmotiveringen angivna syftet att öka medlemmarnas insyn i hur medlemsavgifterna används tillgodoses genom att organisationerna ska informera sina medlemmar om att de har rätt att lämna förklaringar om att deras medlemsavgift inte får användas till bidrag för partipolitiska ändamål. Lagrådet noterar dock att denna informationsskyldighet bara avser rätten att avge och återkalla förklaringar. Av bestämmelsen följer inte att organisationen ska lämna några uppgifter om vilka bidrag som faktiskt lämnas.

Lagrådet har också svårt att förstå hur förslaget skulle kunna tillförsäkra en medlem i en arbetsmarknadsorganisation en möjlighet att, såsom sägs i allmänmotiveringen, på ett formaliserat sätt ge uttryck för att han eller hon motsätter sig att organisationen lämnar penningbidrag till ett politiskt parti. Lagrådet noterar i sammanhanget att förslaget innebär *att* medlemmens förklaring inte ska lämnas till organisationen utan till en revisor, *att* de personer som kommer i kontakt med uppgiften ska ha tystnadsplikt *och att* revisorn, såvitt Lagrådet förstår, inte ska vidarebefordra andra uppgifter till organisationen än uppgift om det antal förklaringar som har lämnats. En medlems missnöje med ett beslut om bidrag kommer därför inte att nå fram till organisationen annat än som en anonymiserad uppgift om antalet förklaringar som har lämnats.

Lagrådet anser alltså att den föreslagna regleringen inte är ägnad att tillgodose syftena bakom förslaget. Under alla förhållanden måste det ifrågasättas om nyttan med regleringen står i proportion till det

besvär och de kostnader som en lojal tillämpning av regleringen skulle medföra för organisationerna. Lagrådet noterar i sammanhanget att förslagets kostnadskonsekvenser inte är närmare belysta i lagrådsremissen.

Mot denna bakgrund anser Lagrådet att förslaget inte bör läggas till grund för lagstiftning.

Lagrådet vill tillägga följande. De angivna skälen för att förslaget inte bör läggas till grund för lagstiftning skulle inte göra sig gällande på samma sätt om den föreslagna regleringen hade kompletterats med regler om tydliga rättsverkningar vid underlåtenhet att följa reglerna. En sådan komplettering förutsätter dock ytterligare beredning och remissbehandling. Sådana kompletterande regler skulle dessutom öka risken för att regleringen kommer i konflikt med Europakonventionen.

Föreningsfriheten

Såväl regeringsformen som Europakonventionen innehåller bestämmelser om skydd för föreningsfriheten. Kommittén har utförligt redogjort för dessa och har även redovisat en bedömning av hur en reglering, motsvarande den danska, skulle förhålla sig till dessa bestämmelser. Kommittén har bedömt att en sådan reglering inte i formell mening står i strid med föreningsfriheten enligt regeringsformen men att det är osäkert hur den förhåller sig till skyddet för föreningsfriheten i Europakonventionen (se SOU 2025:52 s. 527 ff., även s. 500).

Lagrådet delar kommitténs och regeringens uppfattning att den föreslagna regleringen inte, i formell mening, kan anses strida mot regeringsformen.

Förenligheten med Europakonventionen är svårare att bedöma.

Enligt artikel 11 i Europakonventionen har var och en rätt till föreningsfrihet, inbegripet rätten att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att skydda sina intressen. Utövandet av dessa rättigheter får inte underkastas andra inskränkningar än sådana som är nödvändiga med hänsyn till vissa i konventionen utpekade ändamål, exempelvis statens säkerhet eller den allmänna säkerheten och skyddet för andra personers fri- och rättigheter. Allmänt gäller att inskränkningar i föreningsfriheten måste vara proportionerliga.

Den föreslagna regleringen innebär att lagstiftaren försvårar för en organisation – en förening – att använda organisationens medel för opinionsmässiga ändamål. Begränsningen motiveras framför allt med den enskildes intresse av att hans eller hennes medlemsavgifter inte används för ett ändamål som medlemmen inte vill gynna.

Det är uppenbart att förslaget innebär en inskränkning i föreningsfriheten i Europakonventionens bemärkelse. Lagrådet är – i likhet med kommittén – inte övertygat om att inskränkningen är av det slag som konventionen i sig godtar men vill inte utesluta att så ändå är fallet. Frågan är då om inskränkningen är proportionerlig. Vid den bedömningen får det anses vara av betydelse att regleringen är – som Lagrådet ovan har utgått från – ”frivillig” i så måtto att det inte kan riktas några sanktioner mot de organisationer som inte följer den. Å andra sidan går det inte att bortse från att en organisation som följer regleringen på ett lojalt sätt får sina handlingsmöjligheter något beskurna och dessutom drabbas av kostnader för anlitanade av revisor m.m.

Det sagda innebär att det får anses osäkert om förslaget är förenligt med Europakonventionen. Förslaget framstår dock inte som så klart oförenligt med konventionen att det ger Lagrådet anledning att avstyrka förslaget på den grunden.

Lagrådet har ovan konstaterat att lagförslaget för att tillgodose syftet med regleringen skulle behöva kompletteras på visst sätt. Om det införs regler om att en organisation kan drabbas av vissa rättsverkningar om det underlåter att följa reglerna, torde det dock öka risken för att regleringen står i strid med Europakonventionen.

Särskilt om revisorns roll i den föreslagna regleringen

Som redan har berörts innebär förslaget att en arbetsmarknadsorganisation som lämnar bidrag för partipolitiska ändamål ska ge en revisor i uppdrag att ta emot förklaringar från organisationens medlemmar. Revisorn, som ska vara en auktoriserad revisor eller ett registrerat revisionsbolag, ska varje år lämna uppgift till organisationen om hur många medlemmar som har avgett en förklaring. I författningskommentaren anges att uppdraget kan lämnas till den revisor som utför sedvanlig revision i organisationen.

För bland annat auktoriserade revisorer och registrerade revisionsbolag gäller enligt revisorslagen (2001:883) särskilda regler om oberoende m.m. Bland annat ska revisionsverksamhet organiseras så att revisorns opartiskhet, självständighet och objektivitet säkerställs. I vissa i 21 a § angivna fall kan revisorn vara skyldig att avböja eller avsäga sig sitt uppdrag, därför att det förekommer omständigheter som ger anledning att ifrågasätta hans eller hennes oberoende. Så kan vara fallet om revisorn, eller någon annan i det nätverk där han eller hon är verksam, vid sidan av revisionsuppdraget har andra uppdrag åt revisionsklienten. Det är fråga om oberoenderegler som går avsevärt längre än sedvanliga jävsregler. Vidare får en revisor, enligt 25 §, inte utöva annan verksamhet än revisionsverksamhet eller verksamhet som har ett naturligt samband med revisionsverksamhet, om utövandet är av sådan art och omfattning att det kan rubba förtroendet för revisorns

opartiskhet och självständighet eller annars är oförenligt med den ställning som följer av behörigheten att utföra lagstadgad revision.

Det uppdrag som enligt lagförslaget ska tilldelas en revisor utgör inte revisionsverksamhet (jfr 2 § 8 revisorslagen). Det utgör, enligt Lagrådets bedömning, inte heller sådan verksamhet som vanligen anses ha ett naturligt samband med revisionsverksamhet, t.ex. rådgivning på redovisnings- eller skatteområdet (se, om innebörden i begreppet verksamhet som har ett naturligt samband med revisionsverksamhet, prop. 2000/01:146 s. 91). Uppdraget är över huvud taget inte typiskt för den verksamhet som en revisor brukar syssla med. Förslaget kan därför i enskilda fall komma i konflikt med förbudet i 25 § mot viss sidoverksamhet. Det är också tydligt att det kan medföra särskilda oberoenderisker om en organisations revisor ges i uppdrag att utföra andra tjänster åt organisationen, tjänster som närmast får anses utgöra en del av organisationens förvaltning (som revisorn sedan ska granska).

Förslagen att det aktuella uppdraget ska lämnas till en revisor och att denne samtidigt kan vara organisationens revisor framstår därför som mindre välbetänkta.

Förslaget till lag om ändring i lagen om insyn i finansiering av partier

3 §

Av paragrafens första stycke framgår att ett parti ska redovisa hur den har finansierat sin verksamhet. Det ska tydligt framgå vilka medel som verksamheten har, vilka medel som har kommit in till verksamheten, varifrån medlen kommer och vad de har använts till.

För att tydligare hålla isär den redovisning det är fråga om i paragrafen från redovisning enligt bestämmelserna i

årsredovisningslagen (1995:1554) föreslår Lagrådet att första stycket formuleras enligt följande.

Ett parti ska upprätta en särskild redovisning enligt bestämmelserna i denna lag. Av redovisningen ska det tydligt framgå vilka medel som verksamheten har och vilka medel som har kommit in till verksamheten, varifrån medlen kommer och vad de har använts till.

9 och 9 a §§

Paragraferna innehåller förbud för partier och deras sidoorganisationer, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater för partier att ta emot anonyma eller utländska bidrag. Den krets som förbudet riktas mot är gemensam för paragraferna. Innehållet i bestämmelserna blir mer överskådligt om paragraferna förs samman till en paragraf på följande sätt.

Partier och deras sidoorganisationer, ledamöter och ersättare för ledamöter samt valkandidater för partier får inte ta emot anonyma bidrag eller utländska bidrag.

Utländska bidrag får dock tas emot om de är

1. mindre bidrag som är avsedda att täcka utgifter i samband med internationellt partipolitiskt samarbete, eller
2. bidrag från Europeiska unionens institutioner.

21 a §

Paragrafen reglerar den skyldighet som en ideell förening inom ett parti eller ett partis sidoorganisation eller en ledamot, ersättare för en ledamot eller valkandidat i vissa fall har för att utreda oklarheter beträffande mottagna bidrag. Den personkrets som skyldigheten omfattar anges redan i inledningen av paragrafen. Punkten 2 i första stycket kan därför ges följande lydelse.

2. de uppgifter som mottagaren har om en bidragsgivares identitet inte är korrekta eller tillräckliga.

23 a §

Av 23 § framgår att om den redovisningsskyldige enligt lag eller stadgar ska ha en revisor, så ska redovisningen granskas av denne.

I annat fall ska redovisningen granskas av en särskild granskare som den redovisningsskyldige har utsett. Lagförslaget uppställer inte några särskilda kvalifikationskrav vare sig för revisorn eller för den särskilda granskaren, låt vara att en organisations revisor i vissa fall – enligt annan lagstiftning – måste vara en auktoriserad eller godkänd revisor. Det innebär att man måste räkna med att revisionen eller den särskilda granskningen i många fall kommer att utföras av personer som saknar den särskilda revisorskompetens som auktoriserade eller godkända revisorer har.

I 23 a § första stycket andra meningen i förslaget anges att den granskning som revisorn eller den särskilda granskaren ska utföra ska "vara så ingående och omfattande som god revisionsred kräver".

Begreppet god revisionsred är numera starkt kopplat till den revision som utförs av auktoriserade och godkända revisorer och som konkretiseras i ett stort antal revisionsnormer, varav flertalet går tillbaka på internationella standarder. I den mån den revisor som utför en granskning enligt förevarande paragraf är auktoriserad eller godkänd revisor kan det i och för sig vara rimligt att han eller hon utför revisionen enligt god revisionsred i denna bemärkelse. Om revisorn däremot inte är en auktoriserad eller godkänd revisor, är det mindre självklart att det är denna goda revisionsred som ska tillämpas. Det gäller i synnerhet om lagen inte ens benämner granskaren "revisor" utan i stället betecknar honom eller henne som "särskild granskare".

Mot denna bakgrund finns det anledning att överväga om inte uttrycket "god revisionsred" bör bytas ut mot "god sed vid detta slag av granskning". Det uttrycket motsvarar den revisionsnorm som gäller för lekmannarevisorer i aktiebolag (se 10 kap. 3 § aktiebolagslagen, 2005:551).

31 §

Paragrafen reglerar Kammarkollegiets utredningsskyldighet. Av inledningen till paragrafen framgår att en utredning ska genomföras om "en anmälan från någon enskild eller andra omständigheter ger särskild anledning till det". En motsvarande regel om utredningsskyldighet har föreslagits i 15 § lagen om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut.

I likhet med vad Lagrådet föreslår beträffande den paragrafen bör även i förevarande paragraf i lagtexten anges att Kammarkollegiet ska genomföra en utredning om "inkomna uppgifter eller andra omständigheter ger särskild anledning till det".